

BURGERSCHAPSPLAN

Versie 2023/2024

Coördinatie

Mw. Boosten, Dhr. Koppers, Dhr. Claessen.

Inhoud

Inleiding.....	2
Visie van onze school	2
Burgerschapdoelen BCPL, locatie Brandenburg.....	3
Wettelijke eisen en onderwijsvrijheid	5
Eisen van deugdelijkheid.....	5
Centrale elementen van burgerschapsonderwijs.....	5
1. Basiswaarden en sociale & maatschappelijke competenties	6
2. Onderwijskundige uitgangspunten	7
3. Schoolklimaat: oefenplaats in overeenstemming met basiswaarden	9
4. Verdere voor burgerschap relevante kerndoelen	10
5. Bouwstenen burgerschap	14
Kern democratie (bouwstenen 1-3)	14
Kern diversiteit (bouwstenen 4-6)	14
Digitaal Samenleven (bouwsteen 7)	14
6. Burgerschap binnen de vakken van BCPL, locatie Brandenburg	15
Bewegen en sport	15
CKV en kunst.....	15
Engels en Duits.....	15
Economie	15
Maatschappijleer en burgerschap	15
Geschiedenis binnen M&M en in de bovenbouw	16
Aardrijkskunde binnen M&M	16
Biologie en Mens & Natuur	16
Nederlands	16
Wiskunde.....	17
Ontwikkel- en talentblokken	17
Profiel Dienstverlening en Producten	17
Profiel Zorg en Welzijn	18
E&O	18
LOB	18
7. Burgerschap buiten de vakken van BCPL, locatie Brandenburg	19
8. Intern evaluatieformulier	20
9. Bijlagen; evaluatieformulieren (in tabellen)	21
Bijlage verantwoording burgerschap BCPL locatie Brandenburg vanuit Handboek	
Burgerschapsonderwijs voor het voortgezet onderwijs (ISBN 987 90 6473 534 9) VO-raad.....	24

Inleiding

Op 1 augustus 2021 is de wet ter verduidelijking van de burgerschapsopdracht in werking getreden. Voor scholen in het primair, voortgezet en het speciaal onderwijs heeft dit gevolgen voor het schoolbeleid en het onderwijsaanbod. Hoewel scholen sinds 2006 veel ervaring hebben opgedaan in burgerschapsonderwijs, zijn de aangescherpte wet en de actuele maatschappelijke ontwikkelingen de aanleiding geweest om goed naar het burgerschapsonderwijs binnen onze locatie te kijken. Het burgerschapsplan is dan ook opgesteld om een gestructureerde en samenhangende aanpak te bieden voor het bevorderen van burgerschapsvorming bij onze leerlingen.

Visie van onze school

Als wij als school denken aan een ‘burger’, denken wij aan een persoon die de nationaliteit van een bepaald land heeft en daarom als inwoner van dat specifieke land wordt gezien en beschouwd. De rechten en plichten die een inwoner heeft in een land, kunnen gekoppeld worden aan het begrip burgerschap. Burgerschap verleent namelijk rechten maar zeker ook plichten. Rechten als vrijheid van meningsuiting, sociale voorzieningen en stemmen in verkiezingstijd. Plichten die van burgers verwacht mogen worden zijn het gehoorzamen aan de wet, het betalen van belastingen en het deelnemen aan de samenleving op een verantwoordelijke manier.

Burgerschap is een essentieel verlengstuk van de leerling als burger van een maatschappij. Het gaat om de relaties en verantwoordelijkheden tussen individuen en de gemeenschap, de gemeenschap als geheel maar zeker ook kleine gemeenschappen of samenlevingen in de vorm van dorpen, wijken of verenigingen. In onze visie op burgerschap draait het om het idee dat leden van een samenleving actieve en betrokken deelnemers moeten zijn, die vervolgens een bijdrage kunnen leveren aan het algemeen welzijn en streven naar een rechtvaardige en prettige samenleving. Het is voor onze school belangrijk dat leerlingen de kernwaarden en principes van een democratie als vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en diversiteit uitdragen en naleven. Als school verwachten wij een actieve betrokkenheid van leerlingen; bevordering van deelname aan culturele en/of sportieve gemeenschappen worden door ons gestimuleerd. Direct en indirect is die actieve deelname bevorderlijk voor ontwikkelingen en bevordering van persoonlijke en maatschappelijke waarden. Het overbrengen van burgerschap berust in onze school op bewustwording/zijn, betrokkenheid, solidariteit en verantwoordelijkheid. Het gaat erom dat leerlingen actieve deelnemers zijn in hun gemeenschappen, zich inzetten voor een rechtvaardige samenleving.

Binnen het Burgerschapsonderwijs stelt onze school zich tot doel om leerlingen te vormen tot betrokken en verantwoordelijke burgers die actief kunnen deelnemen aan een pluriforme samenleving als Nederland. Leerlingen de juiste kennis, vaardigheden en waarden bijbrengen zal helpen om een pluriforme samenleving te laten ontstaan waarin iedereen een stem heeft en bijdraagt aan een prettig leefklimaat. Respect te tonen voor diversiteit, democratische principes te begrijpen en sociale verantwoordelijkheid te nemen zit daarbij in het DNA van de school en dat dragen wij ook uit. In de toekomst willen wij extra aandacht besteden aan nationale en regionale cultuur; dit zijn zaken die horen bij de onze regionale identiteit.

Borging van burgerschap binnen onze school vindt plaats door middel van 4 pilaren:

1. Curriculumintegratie; burgerschap integreren in verschillende vakken en lesactiviteiten.
2. Specifieke lessen: aanbieden van de aparte vakken burgerschap, maatschappijleer en talent/ontwikkelborden.
3. Schoolbeleid; burgerschap is in ons schoolbeleid verweven door gedragscodes die respect en tolerantie bevorderen en het opstellen van anti-pestbeleid om een veilige en inclusieve omgeving te waarborgen.
4. Extra curriculaire activiteiten; activiteiten voor School & Omgeving en uitwisselingen.

Burgerschapdoelen BCPL, locatie Brandenburg

Onze school heeft 3 school specifieke burgerschapsdoelen gekozen omdat ze de ontwikkeling van kritisch denken, empathie en actief burgerschap bevorderen, waardoor onze leerlingen zich kunnen ontwikkelen tot verantwoordelijke en geëngageerde leden van de samenleving. Door deze doelen na te streven, streven we ernaar om een inclusieve en democratische leeromgeving te creëren waarin respect voor diversiteit en sociale rechtvaardigheid centraal staan, wat essentieel is voor het opbouwen van een vreedzame en rechtvaardige samenleving. Deze doelen weerspiegelen onze toewijding om leerlingen voor te bereiden op een actieve rol als burgers, die in staat zijn om constructief bij te dragen aan het oplossen van complexe maatschappelijke vraagstukken.

Doel 1: Kritisch denken en actief burgerschap ontwikkelen.

Wij moedigen leerlingen aan om kritisch na te denken over maatschappelijke kwesties en om zichzelf actief in te zetten voor positieve ontwikkelingen binnen de school en de samenleving. Dit wordt binnen onze school bereikt door middel van projecten, stages, de leerlingenraad en lessen burgerschap. Wij stimuleren leerlingen hierbij om middels een kritische, actieve en onderzoekende leerhouding bij te dragen aan hun eigen ontwikkeling en de ontwikkeling van de school. Binnen ons PTO en PTA werken wij aan de vaardigheden van leerlingen om bronnen te evalueren en verschillende standpunten te onderzoeken. Vanuit de afdelingen stimuleren wij leerlingen om deel te nemen aan vrijwilligerswerk/stages of maatschappelijke dienstverleningsprojecten binnen de lokale gemeenschap. Dit kan variëren van het helpen bij lokale evenementen tot het assisteren bij liefdadigheidsinstellingen, waardoor ze directe ervaring opdoen met actief burgerschap. Binnen ons curriculum streven wij ernaar om actief burgerschap de komende jaren niet te laten stoppen bij de grens, maar zoeken wij, in samenwerking met de gemeente Landgraaf, actief naar partnerscholen binnen de Euregio. Door actief deel te nemen aan een euregionale samenwerking met onze buurgemeente krijgen leerlingen de kans om kennis te maken met een andere (school)cultuur, taal, tradities en gewoonten. Dit zal onze leerlingen helpen hun culturele horizon te verbreden, hun interculturele competenties te ontwikkelen, respect te tonen voor diversiteit en kritisch te reflecteren met hun eigen omgeving.

Doel 2: Respect voor elkaar en diversiteit bevorderen.

Leerlingen leren binnen en buiten de lessen om respectvol met elkaar om te gaan, ongeacht verschillen in achtergrond, cultuur, religie of mening. Wij laten reminders van burgerschap derhalve terugkomen in bijna alle leslokalen en bij binnenkomst van de school hangt artikel 1 van de grondwet letterlijk hoog in het vaandel.

Als school sterven wij ernaar om een veilige en ondersteunende omgeving te creëren waarin leerlingen zich veilig en gewaardeerd voelen op school. Dit omvat de implementatie van anti-pestbeleid, het bieden van ondersteuning aan leerlingen die dit nodig hebben en het bevorderen van een cultuur waarin leerlingen zich vrij voelen om zichzelf te zijn. Omdat leerlingen niet alleen leren door wat hen wordt verteld, maar ook door wat ze zien zorgen wij als school ervoor dat alle personeelsleden respectvol met elkaar en met de leerlingen omgaan. Dit omvat onder andere het tonen van empathie en het oplossen van conflicten op een vreedzame manier.

Om leerlingen actief deel te laten nemen binnen de thema's respect en diversiteit zal tijdens de roostervrije periode aandacht worden geschonken aan de thema's 'sexting' en 'coc'.

Tevens willen wij als school leerlingen helpen respectvol om te gaan met diversiteit in de samenleving, inclusief verschillen in cultuur, religie, geslacht, etniciteit en seksuele geaardheid. Door middel van educatieve activiteiten, (culturele/euregionale) uitwisselingen en dialogen leren leerlingen de waarde van diversiteit te waarderen en open te staan voor verschillende achtergronden en perspectieven.

Doel 3: Bevorderen van democratisch burgerschap.

Als schools streven wij ernaar om democratisch burgerschap onder de leerlingen bevorderen door middel van 4 strategieën:

1. Wij betrekken leerlingen bij besluitvormingsprocessen op schoolniveau, zoals het organiseren van evenementen en het (op leerling niveau) bepalen van schoolregels. Dit geeft hen een gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid binnen de school.
2. Vanuit de kerndoelen van meerdere vakken integreren wij lessen en activiteiten in het curriculum die leerlingen leren over de basisprincipes van democratie, waaronder stemrecht, vrijheid van meningsuiting, de scheiding der machten en de rol van burgers in het politieke proces.
3. Wij streven naar een schoolcultuur waarin leerlingen zich vrij voelen om hun mening te uiten en waarin verschillende standpunten worden gerespecteerd en gewaardeerd, zelfs als ze het niet met elkaar eens zijn. Vanuit dit streven neemt de school ook deel aan het project 'Riek' (jeugdige ondernemers) en zal hier in de roostervrije periode aandacht aan worden besteed.
4. Als school zijn wij ons ervan bewust dat leerlingen niet alleen leren van wat ze wordt verteld, maar ook van wat ze zien. Als school stellen wij de eis dat alle schoolmedewerkers democratische waarden zoals respect, eerlijkheid, gelijkheid en inclusie belichamen in hun interacties met leerlingen en collega's.

Wettelijke eisen en onderwijsvrijheid

De wettelijke burgerschapsopdracht benadrukt dat bevordering van burgerschap en sociale cohesie een taak is die om gerichte aandacht van scholen vraagt. Scholen hebben veel ruimte om zelf te bepalen hoe ze hun burgerschapsonderwijs willen inrichten. Vrijheid van onderwijs is ook hier een belangrijk uitgangspunt.

De inspectie houdt toezicht op naleving van de wet. Die wet bevat minimumeisen waaraan iedere school moet voldoen. Verder kan het burgerschapsonderwijs ingevuld worden op een manier die past bij de missie van de school of instelling. Scholen en instellingen kunnen daardoor rekening houden met wat leerlingen of studenten nodig hebben en met wensen van ouders en de omgeving. En ze kunnen in hun burgerschapsonderwijs aansluiten bij hun levensbeschouwelijke visie en ideeën over onderwijs en leren.

De wet introduceert de begrippen 'doelgericht' en 'samenhangend' en doet daarmee een beroep op de kwaliteitszorg van scholen. Om doelgericht en samenhangend te werken aan burgerschap, heeft BCPL locatie Brandenburg middels dit document een visie ontwikkeld op burgerschapsonderwijs, die in het onderwijsprogramma tot uitdrukking komt. Binnen het onderwijsprogramma is dit een samenhangend geheel door alle schooljaren. In dit document wordt concreet, via de kerndoelen, geformuleerd wat leerlingen leren, hoe resultaten worden bijgehouden en geëvalueerd.

Eisen van deugdelijkheid

De opdracht tot bevordering van burgerschap is een zogenaamde deugdelijkheidseis. Daarbij is sprake van een inspanningsverplichting, die besturen vraagt alles te doen wat nodig is om de opdracht tot bevordering van burgerschap te realiseren, zodanig dat het onderwijs op de school aan de wettelijke eisen voldoet. De wettelijke bepalingen moeten dus op school in de praktijk worden gebracht en zichtbaar zijn.

Centrale elementen van burgerschapsonderwijs

Op BCPL, locatie Brandenburg vraagt de wet aandacht voor drie invalshoeken:

1. de minimale inhoud die aandacht moet krijgen
2. enkele onderwijskundige uitgangspunten voor de manier waarop die aspecten aan bod komen
3. eisen aan de omgeving waarin burgerschapsonderwijs gegeven wordt.

1. Basiswaarden en sociale & maatschappelijke competenties

Het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en het (op school) handelen vanuit deze waarden is binnen Brandenburg geborgd in het vak Burgerschap in de onderbouw en maatschappijleer in leerjaar 3. Dit onderdeel wordt binnen burgerschap vertegenwoordigd door kerndoel 36, 27, 43 en 44 in leerjaar 2 te behandelen binnen het thema 'Politiek'.

Daarnaast wordt dit thema in de bovenbouw gedekt door de exameneenheid ML 6 te behandelen binnen het vak Maatschappijleer in leerjaar 3 onder het thema 'Macht en zeggenschap'.

De kern van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat omvat vrijheid van meningsuiting, het gelijkheidsbeginsel, begrip, verdraagzaamheid, het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie, en autonomie & verantwoordelijkheidsbesef. Deze basiswaarden van de democratische rechtsstaat zijn verankerd in het leerlingestatuuut van BCPL, locatie Brandenburg, welke te vinden is op de schoolsite.

BCPL, locatie Brandenburg heeft besloten om aandacht te besteden aan het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die nodig zijn om deel te kunnen nemen aan democratische Nederlandse samenleving. Dit is gebeurd door het vak Burgerschap in de complete onderbouw aan te bieden. Het gaat daarbij om de sociale en maatschappelijke competenties die worden behandeld binnen de thema's:

- Kiezen.
- Samenleven & cultuur.
- Pesten.
- Politiek.
- Werk.
- Media
- Veiligheid & Cyberpesten.
- Actualiteiten.

De nadruk ligt binnen BCPL, locatie Brandenburg hierbij op de zelfreflectie, initiatief en ontwikkeling van de leerlingen binnen de gestelde kaders van de inleveropdrachten en binnen de lessen.

2. Onderwijskundige uitgangspunten: doelgericht, samenhangend, herkenbaar en inzicht in resultaten

Het burgerschapsonderwijs op BCPL locatie Brandenburg is doelgericht. Binnen de vakwerkplannen van de vakken Burgerschap en Maatschappijleer worden de volgende leerdoelen en competenties geconcretiseerd:

Vak Burgerschap		
Thema:	Leerdoelen:	Competenties uit de kerndoelen:
Kiezen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bij de leerling wordt een bewustzijn gecreëerd van zijn eigen ik en hoe hij functioneert binnen zijn eigen leefomgeving. 2. De leerling ontwikkelt kennis over actualiteiten en leert deze te herkennen, categoriseren en chronologisch te archiveren. 	Kerndoel 5, 36, 44, 45
Samenleven & Cultuur	<ol style="list-style-type: none"> 1. De leerling krijgt inzicht in de multiculturele samenleving in Nederland en leert hierbij verschillen, overeenkomsten, struikelblokken en kansen binnen de samenleving te herkennen. 2. De leerling krijg inzicht in de 'grote' wereldgeloven en leert van de tradities vanuit andere geloven. De leerling brengt deze gegevens voor zichzelf in kaart. 	Kerndoel 36, 37, 43, 45
Pesten	De leerling wordt gemotiveerd om zelfstandig na te denken over het thema pesten. Bewustwording van alle vormen en kanten van het thema pesten wordt aangeleerd. Empathie en bewustwording staan hierbij centraal.	Kerndoel 8, 36, 43
Politiek	De leerling krijg inzicht in verschillende vormen van democratie en dictatuur. De leerling leert verschillen en typeringen te herkennen, analyseren en verwerken in de dagelijkse praktijk.	Kerndoel 36, 37, 43, 44
Werk	Van de leerling wordt verwacht na te denken over het thema werk en wat voor hem/haar tegenwoordig en in de toekomst belangrijk is binnen dit thema.	Kerndoel 36, 39, 45
Media	De leerling vormt voor zichzelf een beeld van zijn/haar dagelijkse (social)media. De leerling wordt aan de hand van de opdracht bewust	Kerndoel 36, 42

	hoe hij/zij hiermee omgaat, welke invloed deze hebben op zijn/haar leefomgeving en dagelijks handelen.	
Veiligheid & Cyberpesten	De leerling krijgt inzicht in het thema veiligheid en cyberpesten. Bewustwording van alle vormen en kanten van het thema wordt aangeleerd, waarbij de leerling zijn/haar eigen onderzoek doet en een eigen mening vormt.	Kerdoel 36
Actualiteit/nieuws	De leerling ontwikkelt kennis over actualiteiten en leert deze te herkennen, categoriseren en chronologisch te archiveren.	Kerdoel 36, 39, 43
Vak Maatschappijleer		
Jongeren, Cultuur en Socialisatie	Vakkennis over het thema 'jongeren' bij de kernbegrippen Socialisatie en Identiteit.	ML 1/2/3/4
Politiek, macht en zeggenschap	Vakkennis over het thema 'politiek' bij de kernbegrippen Democratie, Politieke stromingen, Regering, Parlement, Trias Politica en de Overheidsniveaus.	ML 1/2/3/6
Pluriforme samenleving, beeldvorming en stereotypering	Cognitieve vakkennis over het thema 'pluriforme samenleving' bij de kernbegrippen Cultuur, Stereotypen, Migratie, Integratie en Polarisatie.	ML 1/2/3/4/7
Sociale verschillen	De leerling krijgt zelfstandig inzicht in de actuele stand van zaken binnen de multiculturele samenleving en leert deze in een moderne presentatievorm aan te bieden. Eigen omgeving, formuleren van een eigen mening en onderbouwing van deze mening staan hierin centraal.	ML 1/2/3/4/5/7
Nederland en de wereld; macht en zeggenschap	Cognitieve vakkennis over het thema 'Nederland en de wereld' bij de kernbegrippen Globalisering, Grenzen en problemen, Geen democratie, Internationale Organisaties en Soevereiniteit.	ML 1/2/3/4/5/6

Een samenhangend onderwijsaanbod binnen de kaders van Burgerschap is geborgd door het creëren van een doorlopende leerlijn binnen de vakken Burgerschap en Maatschappijleer van leerjaar 1 t/m3. Binnen deze leerlijn wordt Burgerschap zichtbaar gemaakt in de praktijk, is het doelgericht geformuleerd en meetbaar in resultaten in de vorm van punten en het schoolexamen. De leerresultaten voor Burgerschap worden hierbij in kaart gebracht bij de overgangsrapporten voor het vak Burgerschap (leerjaar 1 en 2) en het Schoolexamenpunt maatschappijleer (leerjaar 3). Vanuit deze resultaten kan dan ook worden nagegaan of de leerdoelen daadwerkelijk zijn gerealiseerd.

3. Schoolklimaat: oefenplaats in overeenstemming met basiswaarden

De standpunten van burgerschap zijn binnen BCPL locatie Brandenburg ook verwerkt binnen het leerlingenstatuut en het anti-pestprotocol waardoor resultaten niet alleen meetbaar zijn, maar ook zijn vastgelegd binnen de basiswaarden en sociale en maatschappelijke competenties die BCPL locatie Brandenburg nastreeft.

Vanuit de collectieve ambitie van de school zijn de gedragsverwachtingen kenmerkend voor burgerschap ook duidelijk naar leerlingen en ouders gecommuniceerd en worden deze nageleefd binnen de school.

De geformuleerde gedragsverwachtingen zijn:

- We laten elkaar uitpraten
- We doen actief mee aan de les
- Mijn taalgebruik is netjes
- We blijven van de spullen van een ander af
- We eten en drinken niet in de klas
- We dragen geen jas in de klas
- We hebben geen telefoon in de klas

Om hierop toezicht te houden is het personeel op de hoogte van de geldende schoolregels. De docenten, mentoren en MT zijn daarnaast ook op de hoogte van het leerlingenstatuut en het anti-pestprotocol.

Het toezicht in de dagelijkse gang van zaken hierop wordt gehouden binnen maatwerk, de leerlingbegeleiding, pauzetoezicht, leerling-coördinator en anti-pestcoördinator.

Dit alles zorgt voor een borging van Burgerschap binnen het schoolklimaat.

4. Verdere voor burgerschap relevante kerndoelen

Richtinggevend voor de onderwijspraktijk zijn de huidige kerndoelen onderbouw vo die in 2006 tot stand zijn gekomen. Zij vormen de wettelijke kaders voor de onderwijsinhoud en laten op hoofdlijnen zien wat belangrijk is om leerlingen mee te geven.

Kerndoelen genoemd door SLO met betrekking tot ons onderwijs staan hieronder uitgewerkt vanuit de PTO's en PTA's van BCPL locatie Brandenburg:

Kerndoel:	Verantwoording/borging:
<i>Kerndoelen onderbouw VO die direct betrekking hebben op het samenleven in en deelnemen aan de Nederlandse democratische en pluriforme samenleving.</i>	
<p>M&M 43 De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, en leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving.</p>	<p>Binnen het vak M&M wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mens en aarde. - Op reis naar verre streken. <p>Binnen het vak Burgerschap wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samenleving. - Pesten. - Politiek. - Nieuws en actualiteit. <p>Binnen het vak Maatschappijleer wordt vanuit het PTA in de bovenbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jongeren. - Politiek. - Pluriforme samenleving. - Nederland en de wereld.
<p>M&M 44 De leerling leert in hoofdlijnen hoe het Nederlandse politieke bestel als democratie functioneert en leert zien hoe mensen op verschillende manieren bij politieke processen betrokken kunnen zijn.</p>	<p>Binnen het vak M&M wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Besluiten en besturen. <p>Binnen het vak Burgerschap wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiezen. - Politiek. <p>Binnen het vak Maatschappijleer wordt vanuit het PTA in de bovenbouw gewerkt met het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Politiek.
<p>M&M 45 De leerling leert de betekenis van Europese samenwerking en de Europese Unie te begrijpen voor zichzelf, Nederland en de wereld.</p>	<p>Binnen het vak Burgerschap wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiezen. - Tradities en geloof. - Werk.

	<p>Binnen het vak Maatschappijleer wordt vanuit het PTA in de bovenbouw gewerkt met het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nederland en de wereld.
<p><i>Kerdoelen onderbouw VO die gericht zijn op meningsverschillen en (online) informatievaardigheden.</i></p>	
<p>M&M 36 De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.</p>	<p>Binnen het vak M&M wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mens en aarde. - Van stad naar megastad. - Op reis naar verre streken. - Lage landen aan de zee. - Mens en Machines. - Besluiten en besturen. <p>Binnen het vak Burgerschap wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kiezen. - Samenleven. - Pesten. - Politiek. - Werk. - Media. - Veiligheid en cyberpesten. - Actualiteit/nieuws. <p>Binnen het vak Maatschappijleer wordt vanuit het PTA in de bovenbouw gewerkt met het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pluriforme samenleving. - Jongeren.
<p>M&M 39 De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel en de uitkomsten daarvan te presenteren</p>	<p>Binnen het vak M&M wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Praktische opdracht mens en aarde. - Praktische opdracht van stad naar megastad. - Praktische opdracht op reis naar verre streken. - Praktische opdracht lage landen aan de zee. - Praktische opdracht mens en machines. - Praktische opdracht besluiten en besturen. <p>Binnen het vak Burgerschap wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Poster werk. - Opdracht nieuws en actualiteit. <p>Binnen het vak Maatschappijleer wordt vanuit het PTA in de bovenbouw gewerkt met het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Werkstuk multiculturele samenleving.
<p>NL 5 De leerling leert in schriftelijke en digitale bronnen informatie te zoeken, te ordenen en te</p>	<p>Binnen het vak Nederlands wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p>

<p>beoordelen op waarde voor hemzelf en anderen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vrienden. - Beroemd. - Feest. - Vrije tijd. - Te koop. - Creatieve opdracht. - Samen. - Buiten. - Geld. - Mooi. - Toekomst.
<p>NL 6 De leerling leert deel te nemen aan verleg, planning, discussie in een groep.</p>	<p>Binnen het vak Nederlands wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Feest. - Mooi.
<p>NL 7 De leerling leert een mondelinge presentatie te geven.</p>	<p>Binnen het vak Nederlands wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met het thema:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Samen.
<p>NL 8 De leerling leert verhalen, gedichten en informatieve teksten te lezen die aan zijn belangstelling tegemoet komen en zijn belevingswereld uitbreiden.</p>	<p>Binnen het vak Nederlands wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vrienden. - Beroemd. - Feest. - Vrije tijd. - Te koop. - Creatieve opdracht. - Samen. - Buiten. - Geld. - Mooi. - Toekomst.
<p><i>Kerdoelen onderbouw vo die in verband kunnen worden gebracht met aspecten van burgerschap.</i></p>	
<p>M&M 42 De leerling leert in eigen ervaringen en in de eigen omgeving effecten te herkennen van keuzes op het gebied van werk en zorg, wonen en recreëren, consumeren en budgetteren, verkeer en milieu.</p>	<p>Binnen het uitwisselingsproject van leerjaar 1 kader staat 'leren van elkaar' centraal. Dit moet tot stand komen doordat leerlingen van twee verschillende scholen uit compleet verschillende geografische, demografische en culturele delen van Nederland en de grensregio met elkaar in contact komen en van elkaar leren. Dit moet gerealiseerd worden door (digitale) contactmomenten vooraf (21st-century skills), waarbij de vreemde talen een centrale rol zullen spelen. Door de leerlingen vooraf aan elkaar te koppelen en contact met elkaar te laten maken willen wij leerlingen een persoonlijke binding laten opbouwen voordat het project van start gaat. Vanuit de visie van de school zal het project een kenmerkend Euregionaal karkater krijgen, dat tijdens de uitwisseling uitgedragen zal worden.</p>

	<p>Binnen het vak Economie wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Keuzes maken. - Geld. - Arbeid. - Wat maken we ervan? - De wereld is een winkel. - De prijs van onze welvaart. - Poster Hoofdstuk 2.
<p>M&M 47 De leerling leert actuele spanningen en conflicten in de wereld te plaatsen tegen hun achtergrond, en leert daarbij de doorwerking ervan op individuen en samenleving (nationaal, Europees en internationaal), de grote onderlinge afhankelijkheid in de wereld, het belang van mensenrechten en de betekenis van internationale samenwerking te zien.</p>	<p>Binnen het vak Economie wordt vanuit het PTO in de onderbouw gewerkt met de thema's: De prijs van onze welvaart; actuele spanningen.</p>

5. Bouwstenen burgerschap

De bouwstenen zijn het resultaat van een zorgvuldig ontwikkeltraject door leraren en curriculumexperts, met input van een groot aantal organisaties, deskundigen en scholen. De bouwstenen hebben geen wettelijke status. Deze bouwstenen zijn verdeeld in een kern democratie (bouwsteen 1-3), een kern diversiteit (bouwsteen 4-6) en een aparte bouwsteen (bouwsteen 7) over burgerschapsvaardigheden in een digitale samenleving.

Kern democratie (bouwstenen 1-3)

Het leren over de democratische rechtsstaat is uitgewerkt in drie bouwstenen.

- Bouwsteen 1: Vrijheid en gelijkheid
- Bouwsteen 2: Macht en inspraak
- Bouwsteen 3: Democratische cultuur

Deze bouwstenen belichten elk een ander aspect van de democratie, maar moeten nadrukkelijk in samenhang worden gezien.

Bouwstenen 1 en 2 hebben daarbij een sterke kenniscomponent. De derde bouwsteen biedt vooral ruimte voor het toepassen van burgerschapsvaardigheden. Het gaat hierbij dan ook niet slechts om 'leren over', maar ook leren door te ervaren, te ondergaan en toe te passen.

Kern diversiteit (bouwstenen 4-6)

De kern diversiteit kent ook drie bouwstenen.

- Bouwsteen 4: Identiteit
- Bouwsteen 5: Diversiteit
- Bouwsteen 6: Solidariteit

Bouwsteen 4 gaat uit van de vrijheid van ieder individu en van elke groep om een eigen identiteit te hebben en/of te ontwikkelen. Het leren over diversiteit of pluriformiteit is uitgewerkt in de bouwsteen 5. Deze twee bouwstenen zetten de feitelijke kennis 'klaar', en bieden mogelijkheden om daarop te reflecteren (wat betekent dat voor mij?). De zesde bouwsteen, over 'Solidariteit' gaat om mogelijkheden voor het toepassen van burgerschapsvaardigheden en roept dus op om te handelen. Voor deze drie bouwstenen, meer in het bijzonder voor 4 en 5, geldt dat zij samenhangen.

Digitaal Samenleven (bouwsteen 7)

Het gaat bij deze bouwsteen over de invloed van de digitalisering op burgerschap en over het bespreken van maatschappelijke kwesties rond burgerschap in de digitale (online) wereld. Denk aan aspecten zoals; rechten, regels en verantwoordelijkheden in de digitale (online) wereld.

Weliswaar hebben de bouwstenen geen wettelijk karakter, toch worden deze bouwstenen binnen BCPL locatie Brandenburg zeer gewaardeerd. Daarom is binnen BCPL locatie Brandenburg het advies aan de vaksecties om te onderzoeken in hoeverre deze bouwstenen in het PTO/PTA verwerkt kunnen worden of binnen de lessen geïmplementeerd kunnen worden of reeds zijn.

6. Burgerschap binnen de vakken van BCPL, locatie Brandenburg

Burgerschap wordt door de school eendrachtig uitgedragen. Het onderwijzend personeel deelt de visie dat de wereld in het klaslokaal terug te vinden moet zijn. De onderstaande inhoud is dan ook tot stand gekomen in samenwerking en overleg met de respectievelijk secties en vakdocenten.

Bewegen en sport

Bij lichamelijke opvoeding oefenen leerling met rechtvaardigheid en solidariteit. Ze leren omgaan met fysieke, psychologische en culturele verschillen die het uitoefenen van sport op verschillende manieren beïnvloeden. Leerlingen krijgen te maken met besluiten over en het omgaan met afspraken en regels. Als laatste leren leerlingen zich een referentiekader te vormen over hun rol binnen individuele- en teamprestaties.

CKV en kunst

In deze vakken schenken docenten aandacht aan vraagstukken over diversiteit, inclusie, kenmerken en identiteit in kunst, muziek en architectuur. Leerlingen krijgen te maken met de ervarings-, belevenis- en denkwereld van de kunstenaar. Tevens leren leerling kritisch te kijken naar de rol van (social)media, beeldvorming en desinformatie.

Engels en Duits

Bij de talen Engels en Duits staat voorop dat leerlingen zich door de taal meester te maken zij ook wereldburgers worden; communicatie breed gesproken talen in hiervan de grondslag. Verder besteden de docenten in de burgerschapsthema's als identiteit en diversiteit aandacht aan interculturele communicatie. Leerlingen maken via zakelijke, creatieve en literaire teksten kennis met de denk- en ervaringswereld van mensen met andere achtergronden, culturen en identiteiten. Ook krijgen leerlingen de ruimte om hun identiteit te ontdekken en te ontwikkelen in het kader van het creatief gebruiken van taal en van de ontwikkeling van interculturele communicatieve competenties.

In de praktijk komen deze bovenstaande thema's bij beide vakken in het PTA terug op verschillende manieren. Het maken van de vlog en het presenteren van de poster/fotocollage (identiteit ontwikkelen). Het voeren van de mondelingen, de buitenlandreis, en de inhoud van beide lesmethodes die gericht zijn op "de wereld om je heen" (internationaal burgerschap). Als laatste gebruiken docenten o.a. Duits- en Engelstalige websites, artikelen, nieuwsberichten, films, documentaires, Netflix-series, gebruiken, tradities en feestdagen om actualiteiten, politieke en culturele onderwerpen terug te laten keren.

Economie

Economie en burgerschap zijn niet los van elkaar te zien zoals bij de kerndoelen punt 4 al duidelijk te zien. Ter verdieping van deze connectie zijn binnen Economie op het Brandenburg College ook de volgende zaken geborgd: samenwerking van de lidstaten van de EU op economisch en politiek gebied, begroten en begrotingen op micro- en macroniveau, soorten arbeid en arbeidsrechten en -plichten. Als laatste worden er economische actualiteiten die aansluiten op de leerstof uit een variatie van digitale en papieren bronnen behandeld in de lessen.

Maatschappijleer en burgerschap

De vakken maatschappijleer en burgerschap zijn enerzijds een eerste inleiding in de grondbegrippen en benaderingen van de sociale wetenschappen en anderzijds educatie tot democratisch burgerschap. Er zijn allerlei aspecten van burgerschap die bij maatschappijleer aan bod (kerndoel 43)

kunnen of – op basis van de eindtermen – moeten komen: de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit, kennis over de democratische rechtsstaat, het meedoen aan besluitvormingsprocessen, diversiteitsvraagstukken en mediawijsheid. Hoewel maatschappijkunde en maatschappijwetenschappen minder burgerschapsvormend bedoeld zijn, geven ook deze vakken mogelijkheden om bovenstaande aspecten aan de orde te stellen.

Geschiedenis binnen M&M en in de bovenbouw

Doelstellingen op het gebied van de democratische rechtsstaat, staatsinrichting en media komen aan bod in het vak geschiedenis. Ook thema's als diversiteit, identiteit en solidariteit krijgen bij dit vak aandacht, bijvoorbeeld in relatie tot standplaatsgebondenheid. Daarnaast worden verbanden tussen historische ontwikkelingen en actuele politiek-maatschappelijke problemen duidelijk zichtbaar gemaakt.

Aardrijkskunde binnen M&M

Aardrijkskunde besteedt aandacht aan schenken mensen- en grondrechten, actuele internationale conflicten en scenario's om die geweldloos op te lossen, diversiteitsvraagstukken en culturele verschillen. Ook leren leerlingen bij aardrijkskunde standpunten onderbouwen en idealen verwoorden in relatie tot maatschappelijke en technologische ontwikkelingen en vraagstukken. Verdiepend laten we leerlingen nadenken over de politieke aspecten en hun eigen standpunten en overtuigingen over aardrijkskundige onderwerpen zoals o.a. de klimaatcrisis, fossiele brandstoffen, milieu in het algemeen, veestapel, Co2 en kerncentrales.

Biologie en Mens & Natuur

Binnen het vak mens en natuur leren leerlingen standpunten onderbouwen en idealen verantwoorden met betrekking tot maatschappelijke en technologische ontwikkelingen en (bio-ethische vraagstukken). Specifiek voor Biologie dagen we leerlingen uit om na te denken over de identiteitsaspecten die samenhangen met gender, geslacht, seksuele voorkeur, lichamelijke mogelijkheden en beperkingen. Verdiepend laten we leerlingen nadenken over de politieke aspecten en hun eigen standpunten en overtuigingen over biologische onderwerpen als seks, alcohol, drugs, abortus en euthanasie.

Nederlands

De Nederlands docenten verdiepen het vak en de uitoefening van burgerschap op verschillende manieren. Als eerste worden leerlingen vaardiger in kritisch denken over de rol van de media, waarbij te denken valt aan de kleuring en ethische dimensie van mediaboodschappen, aan gescheiden informatiecircuits en aan desinformatie. Een praktisch voorbeeld hiervan is "online informatie beoordelen" in Thema D leerjaar 2 waarin leerlingen een eigen mening leren te vormen door bronnen, tekstsoorten en tekstdoelen te herkennen en kritisch te beoordelen. In leerjaar 3 verdiepen leerlingen zich verder in thema's als informatie selecteren, reportages en debatten.

Ten tweede laten de docenten leerlingen kennis laten maken met de denk- en ervaringswereld van mensen met andere achtergronden, culturen en identiteiten middels zakelijk en literaire teksten waarna hierover klassengesprekken gericht op meningsvorming volgen (kerndoel 44). Ook worden hierin vraagstukken rondom diversiteit en inclusie in het kader van taalbewustzijn en meertaligheid besproken.

Als laatste ondersteunt de sectie Nederlands onze LOB-activiteiten zoals de sollicitatietraining door formeel en informeel taalgebruik en gedrag te behandelen, zakelijke brieven te oefenen, presenteren te oefenen en het geven en ontvangen van feedback te oefenen.

Wiskunde

Het vak wiskunde biedt ondersteunende (denk)vaardigheden die leerlingen kunnen gebruiken bij het ontwikkelen van hun burgerschapsvaardigheden en -houdingen. In dat kader kunnen docenten specifieke aandacht te geven aan gecijferdheid; het interpreteren van cijfers over maatschappelijke vraagstukken en aan de wijze waarop deze tot stand zijn gekomen.

Ontwikkel- en talentblokken

Ontwikkel- en talentblokken maken onderdeel uit van ons specifieke schoolprofiel en spelen ook een rol bij het realiseren van burgerschapsdoelen. Bij de ontwikkelblokken staat het verbeteren van basisvaardigheden centraal. Ontwikkelblokken zoals begrijpend lezen, foutloos schrijven, woordenschat, ICT, leren leren en leesplezier dragen bij aan taal- en studieontwikkeling.

Bij het enorme aanbod aan talentblokken staat het verbreden van de horizon voorop. Burgerschap komt in deze blokken terug in de vorm van samenwerken, individuele verschillen, culturele verschillen, journalistiek en (sociale) media, kritisch denken, logica, creatieve ontwikkeling, wetenschapsoriëntatie en wereldoriëntatie. De blokken zijn: SchoolTV, SchoolKrant, Design en Styling, Middeleeuwse Stad, Weird Science, Muzikaal Actief, Leren Ondernemen, Sport en Toernooi, Escape Room, Robotica, Hoe ken ik mijn omgeving?, Meine Kleine Welt en Biologisch Onderzoek.

Profiel Dienstverlening en Producten

Binnen het profiel D&P staan drie doeldomeinen centraal: kwalificatie, socialisatie en subjectivering. Met name het component socialisatie sluit nauw aan bij Burgerschap gezien de vertaling als “wie ben jij als leerling ten opzichte van de buitenwereld”. Burgerschap komt bij D&P terug binnen de uitdagende praktijkopdrachten die leerlingen in aanraking brengen met verschillende doelgroepen (van een diner organiseren voor ouders en stakeholders tot een poppenkast organiseren voor basisschoolkinderen). De grootste en concreetste voorbeelden waarin Burgerschap terugkomt zijn:

1. Beroepsgerichte stage: Leerlingen lopen zowel in leerjaar 3 als leerjaar 4 stage bij een bedrijf (buiten school). Leerlingen leren hier te werken en een bijdrage te leveren aan de maatschappij.
2. A-punten: leerlingen D&P kunnen A-punten behalen door per periode een aantal uren aan activiteiten werken die een zinvolle bijdrage leveren aan de maatschappij. Zo ondersteunen/geven ze bijvoorbeeld sporttraining op diverse sportverenigingen, helpen mee in het verzorgingstehuis en ondersteunen bij activiteiten in het jongerenwerk etc. Leerlingen vullen deze activiteiten in buiten lestijden. Van iedere activiteit maken leerlingen een fotoverslag inclusief beschrijving van de werkzaamheden en hetgeen ze geleerd hebben.
3. Meesterproef: Leerlingen D&P eindigen hun 'D&P' loopbaan met een uitdagende opdracht (de meesterproef) waarbij ze een grote activiteit dienen te organiseren voor een doelgroep/organisatie buiten school. Doelstelling is dat deze activiteit een zinvolle bijdrage levert aan de maatschappij. Voorbeelden van meesterproeven de afgelopen jaren zijn onder andere: Een sporttoernooi voor basisscholieren, een daklozendiner en een bingo middag voor ouderen.

Profiel Zorg en Welzijn

Binnen het profiel Zorg en Welzijn borgen we Burgerschap op verschillende praktische en theoretische manieren die vastgelegd zijn in het PTA. Leerlingen komen praktisch met Burgerschap in aanraking door:

- Het organiseren en voorbereiden van een eenvoudige activiteit voor een individu of groep en dit daarna uitvoeren waarbij rekening gehouden wordt met de eigenheid van de groep/individuen die daartoe behoren.
- Iedere leerling dient binnen de vakken van Zorg en Welzijn (bijvoorbeeld Welzijn Kind en Jongere of Mens en Zorg) deel te nemen aan 3 activiteiten met als doel bewustwording van de mensen om zich heen, hun wensen en behoeften. Leerlingen helpen ook mee bij het plannen en uitvoeren van deze activiteiten.
- (re)creatieve activiteiten voor kinderen of jongeren organiseren en hen stimuleren en begeleiden.
- (re)creatieve activiteiten voor ouderen organiseren en hen stimuleren en begeleiden.

Op een combinatie van theoretisch en praktisch gebied komen de leerlingen met burgerschap in aanraking doordat:

- de actualiteiten rondom de zorg in Nederland geïntegreerd zijn in de lessen Z&W.
- zorgcentra in de directe omgeving van Brandenburg betrokken worden in ons lesprogramma.
- gastlessen over diverse onderwerpen met verschillende zienswijzen, culturen en doelgroepen georganiseerd worden.

E&O

Het profiel E&O bouwt voort op het Burgerschapskarakter van vakken als economie en Maatschappijleer en geeft hier een ondernemende draai aan. De manieren waarop burgerschap binnen economie uitgedragen worden, komen dan ook weer terug bij E&O.

In praktische zin komen leerlingen met Burgerschap in aanraking door:

- Uitzendbureau E&O: leerlingen leren bij te dragen aan de maatschappij doordat ze échte opdrachten uitvoeren voor opdrachtgevers binnen en buiten de school.
- We werken aan Burgerschap door thema's als beroepshouding en beroepsbeelden te behandelen.
- We gaan de maatschappij in door bedrijfsbezoeken te doen en brengen de maatschappij in het klaslokaal door gastsprekers te ontvangen.
- Leerlingen werken aan identiteits- en persoonsvorming richting de arbeidsmarkt middels de stages.

LOB

Leerlingen moeten al jong belangrijke keuzes maken. In leerjaar 2 kiezen leerlingen op basis en kader een profiel dat ze in leerjaar drie en vier volgen; om ze hierop voor te bereiden dienen ze deel te nemen aan de zogenaamde 'snuffelstage'. In leerjaar vier kiezen leerlingen een vervolgopleiding. Dat zijn belangrijke keuzes. Als school helpen wij leerlingen bij die keuzes door middel van loopbaanoriëntatie en begeleiding, oftewel LOB. Vanaf de brugklas tot en met leerjaar 4 neem elke leerling deel aan LOB-activiteiten om zo antwoorden te vinden op de vragen wie ben ik, wat wil ik, wat kan ik. Op die manier maakt de leerling een keuze waar hij/zij zelf helemaal achter staat en die goed bij hem/haar past.

7. Burgerschap buiten de vakken van BCPL, locatie Brandenburg

Burgerschapsvorming is niet alleen een kwestie van het curriculum, het is ook een taak van de school als gemeenschap.

De nieuwe wettelijke burgerschapsopdracht maakt dat nog eens duidelijk. Bepaalde elementen zullen niet alleen onderdeel worden van het bovenbouwcurriculum van één of meer vakken, maar maken deel uit van de schoolcultuur en schoolorganisatie.

Denk bijvoorbeeld aan:

- Het bevorderen van een democratische cultuur en het mogelijk maken van participatie van leerlingen in de school door middel van de leerlingerenraad en MR met leerlingenvertegenwoordiging binnen BCPL, locatie Brandenburg.
- het creëren van ervaringen met burgerschap buiten de school (in de buurt, de gemeente enzovoort): de stage binnen de profielen, uitwisselingsproject met andere scholen met leerlingen met andere achtergronden en opvattingen, bezoek van bedrijven en instanties binnen de 3 profielen.
- Aandacht voor de identiteitsontwikkeling, emoties en overtuigingen van leerlingen bij het bieden van rolmodellen binnen het vak burgerschap en de ontwikkelblokken (ontwikkelblok 'wie ben ik?'). Verder vindt dit plaats binnen het PDO en het PPO.
- Aandacht voor de ontwikkeling van attitudes in schoolbeleid en schoolcultuur, naast kennis en vaardigheden. Talent- en ontwikkelblokken, Activiteiten binnen 'school en omgeving', LOB-gesprekken, mentorlessen spelen hierin bij BCPL, locatie Brandenburg een beduidende rol.

8. Intern evaluatieformulier

Via het visie formulier (zie bijlagen evaluatieformulieren) kan aan de hand van het burgerschapsplan en de hierin gestelde doelen doelmatig en gericht door het MT worden geëvalueerd of aan de schoolvisie omtrent burgerschap wordt voldaan. Het advies is dat het MT de visie jaarlijks nakijkt, evalueert en aanpast aan de geldende normen. De formulieren in de bijlagen zijn dan ook bedoeld als intern evaluatie en controle element.

Daarnaast kan ook de QuickScan Burgerschap VO worden gebruikt om verdere koers- en ontwikkelpunten te bepalen:

<https://burgerschap.vo-raad.nl/>

9. Bijlagen; evaluatieformulieren (in tabellen)

Tabel 1: Inventarisatie formulering visie op Burgerschap.

Visie	Ja	Nee	Verbeterpunten
1. Heeft de school een visie op burgerschap uitgewerkt?			
2. Is de visie van burgerschap school afgestemd op het schoolbeleid? En is dat zichtbaar?			
3. Legt de visie op burgerschap een relatie tussen de wettelijke burgerschapsopdracht en de identiteit van de school?			
4. Komt uit de visie naar voren hoe de school werkt aan de volgende aspecten van de wettelijke burgerschapsopdracht: <ul style="list-style-type: none"> • het nadrukkelijk en expliciet bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat (wetsartikel a); • de sociale en maatschappelijke competenties die leerlingen nodig hebben om te functioneren in een pluriforme democratische samenleving (wetsartikel b); • aandacht schenken aan kennis van soorten van diversiteit op het niveau van groepen en individuen en hoe zij respect daarvoor bevordert (wetsartikel c); • fungeren als oefenplaats voor burgerschap (wetsartikel d). 			
Wat betekenen de antwoorden op deze vragen nu voor ons?			

Tabel 2: Evaluatieformulier opstellen burgerschapsdoelen.

Burgerschapdoelen	Ja	Nee	Verbeterpunten
1. Hanteert de school algemene doelen voor burgerschap?			
2. Hoe zijn de algemene burgerschapsdoelen ook gekoppeld aan de visie? En is dat zichtbaar?			
3. Wordt bij het formuleren van de burgerschapsdoelen een verband gelegd met de landelijke kerndoelen?*			
4. Richten de burgerschapsdoelen zich op: <ul style="list-style-type: none"> • pedagogisch klimaat; • schoolomgeving: wijk en samenleving; • vakken; • vakoverstijgende aanpakken en projecten? * 			
Mogelijke vervolgacties: wat betekenen de antwoorden op deze vragen voor ons?			

Tabel 3: Leerdoelen per leerjaar.

Leerdoelen (leerjaar/leerfase)	Ja	Nee	Verbeterpunten
1. Hanteert de school leerdoelen per fase/leerjaar?			
2. Wordt er bij het formuleren van de leerdoelen een koppeling gelegd met kerndoelen en/of bouwstenen? * En is dat zichtbaar gemaakt?			
3. Is duidelijk binnen welke vakken/ leergebieden aan deze doelen wordt gewerkt? **			
4. Richten de leerdoelen zich op: *** <ul style="list-style-type: none"> - pedagogisch klimaat; - schoolomgeving: wijk en samenleving; - vakken; - vakoverstijgende aanpakken en projecten? 			
Mogelijke vervolgacties: wat betekenen de antwoorden op deze vragen voor ons?			

Tabel 4: Selecteren en ontwerpen van onderwijsaanbod.

Onderwijsaanbod/leeractiviteiten	Ja	Nee	Verbeterpunten
1. Passen de leeractiviteiten bij de leerdoelen en bij de visie van de school op burgerschap?			
2. Sluiten de leerdoelen per leerjaar op elkaar aan, m.a.w. is er een logische doorlopende lijn?			
3. Wisselen jullie binnen de school voorbeelden en <i>good practices</i> van burgerschapsleeractiviteiten met elkaar uit?			
Mogelijke vervolgvragen: wat betekenen de antwoorden op deze vragen voor ons?			

Tabel 5: Uitvoeren en evalueren.

Evaluatie op schoolniveau	Ja	Nee	Verbeterpunten
1. Worden relaties tussen de visie, doelen en onderwijsaanbod voor burgerschap gemonitord?			
2. Komen visie en doelen voor burgerschap aan de orde in overlegvormen met collega's (binnen de school, maar ook daarbuiten)?			
3. Worden inzichten in leeropbrengsten van leerlingen en de ervaringen van deze leerlingen gebruikt om het beleid van het schooleigen burgerschapsonderwijs waar nodig bij te stellen?			
4. Hoe maken jullie de merkbaarheid van jullie inspanning inzichtelijk?			
Evaluatie op schoolniveau			
5. Hebben leerlingen zeggenschap over <i>welke</i> burgerschapsdoelen ze willen ontwikkelen?			
6. Hebben leerlingen zeggenschap over <i>hoe</i> ze burgerschapsdoelen willen ontwikkelen?			
7. Kunnen leerlingen gedurende hun schooltijd opgedane burgerschapservaringen vastleggen, uitdragen en erop reflecteren?			
Mogelijke vervolgvragen: wat betekenen de antwoorden op deze vragen voor ons?			

Bijlage:

Verantwoording burgerschap BCPL locatie Brandenburg vanuit Handboek

Burgerschapsonderwijs voor het voortgezet onderwijs (ISBN 987 90 6473 534 9) VO-raad.

Omschrijving:	Verantwoording:
Burgerschap dient zichtbaar te zijn binnen de school.	De zichtbaarheid binnen de school staat gelijk aan onze visie van burgerschap; banner in de hal zodat iedereen die de school binnenkomt deze duidelijk waarneemt. Posters in bijna alle lokalen met spreuken over burgerschap die de leerlingen zelf hebben geformuleerd. De stijl is afwijkend van onze huisstijl zodat deze herkenbaar is.
Er is sprake van autonomie voor leerlingen.	Leerlingen hebben zelf invloed op de inhoud van opdrachten binnen het vak burgerschap, er is keuze binnen de talent- en ontwikkelblokken binnen de school en ook binnen de stages hebben leerlingen autonomie in de keuze: <ol style="list-style-type: none"> 1. D&P: Meesterproef en A en P-punten 2. Z&W: leerlingen moeten zelf 3 activiteiten kiezen en organiseren 3. E&O: uitzendbureau E&O en P-punten Kritisch denken en een eigen sociaal bewustzijn spelen hierbij een rol.
Burgerschap dient effectief te zijn; zelf leren en informatie verzamelen.	Leerlingen hebben via de leerlingenraad inspraak in school. Vanuit het ontwikkelblok leren leren en het profielwerkstuk van TL leren leerlingen zelfstandig en effectief informatie te verzamelen. Binnen het vak burgerschap staat het zelfstandig leren en bestuderen van thema's met daarbij de eigen meningsvorming centraal.
Er dient een zekere vorm van kritische reflectie plaats te vinden.	Dit komt zowel in M&M, Burgerschap alsook maatschappijleer naar voren. Polarisatie van de samenleving, diversiteit (ook bij Paarse vrijdag), geloof, democratie/dictatuur en het vormen van een eigen mening staan in diverse thema's van deze vakken centraal (zie ook de PTO's en PTA's van deze vakken). Daarnaast wordt van iedere leerling bij elke stage in leerjaar 3 en 4 een reflectieverslag verwacht. Ook bij LOB (het beroepskeuzedagboek) wordt een kritische vorm van zelfreflectie verwacht.
Actuele thema's die aansluiten bij de maatschappij en de leefwereld behandelen. De thema's betreffen een brede groep van de samenleving.	Hieraan wordt binnen het vak burgerschap in periode 3 leerjaar 2 een complete periode besteed; actualiteit en het vormen van een eigen mening over actualiteit staat hier centraal. Daarnaast biedt het PTO in leerjaar 1 en 2 genoeg ruimte om in te spelen op actuele thema's binnen de maatschappij en leefwereld van de leerling. Binnen de leefwereld van de leerling wordt er expliciet aandacht besteed aan (cyber)pesten en media.
Binnen burgerschap dienen school specifieke thema's aan bod te komen.	Dit komt naar voren binnen de thema's geloof, pesten en werk. Pesten is tevens een vast onderdeel dat aan

	<p>bod komt tijdens de roostervrije periode. Daarnaast streven wij naar (euregionale) uitwisselingen met andere scholen en organiseert de school sinds schooljaar 2023/2024 een uitgebreid buitenschools programma met activiteiten.</p>
<p>Toezicht dient cyclisch te zijn.</p>	<p>Aan de hand van het burgerschapsplan van onze locatie hanteren wij een PDCA cyclus waarbij het burgerschapsplan jaarlijks kan worden aangepast en bijgesteld, al naar gelang van de behoeften van de school, leerling en de omgeving.</p>
<p>Er dient een vorm van continuïteit te zijn binnen burgerschap.</p>	<p>Wij hebben de vakken burgerschap en maatschappijleer zo aan elkaar afgestemd dat er een doorlopende leerlijn van leerjaar 1t/m3 ontstaat binnen alle leerwegen. Daarnaast komen thema's van burgerschap in diverse vakken (zie burgerschapsplan) terug en zijn onderdelen van burgerschap door het hele gebouw terug te vinden en goed zichtbaar voor de leerlingen (posters in lokalen, banner). Zowel het PTO in de onderbouw alsook het PTA in de bovenbouw zijn gericht op continuïteit.</p>
<p>Basiswaarden van de democratische rechtstaat zijn het uitgangspunt van burgerschap.</p>	<p>Binnen burgerschap en maatschappijleer wordt o.a. aandacht besteed aan democratie (maar ook dictatuur), de grondwet en fundamentele rechten (zie PTO en PTA). Vrijheid van meningsuiting wordt in de onderbouw gestimuleerd binnen de opdrachten waarin de leerling nadrukkelijk wordt gevraagd zijn eigen mening te benoemen en te onderbouwen. Daarnaast wordt expliciet geloofsvrijheid behandeld in de onderbouw welke onderdeel is van de basiswaarden van de democratie. In de bovenbouw (en onderbouw) komen binnen diverse vakken (M&M, Burgerschap, Maatschappijleer, Geschiedenis) politieke stromingen aanbod en wordt de grondslag van de democratie behandeld.</p>
<p>Opbrengsten van burgerschap dienen inzichtelijk te zijn.</p>	<p>Omdat zowel burgerschap alsook maatschappijleer verplichte vakken zijn geeft dit een goed inzicht in de opbrengsten en voortgang van de leerlingen (punten). Ook de stages in de bovenbouw maken de omgang van de leerlingen met thema's vanuit burgerschap inzichtelijk.</p>
<p>De school staat in de samenleving.</p>	<p>Stages, uitwisseling (In schooljaar 2022/2023 en 2023/2024 met een Christelijk Lyceum), leerlingenraad, JENS in school (alliantie met maatschappelijk werk), daarnaast ook binnen de profielen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. D&P: Meesterproef en A en P-punten 2. Z&W: leerlingen moeten zelf 3 activiteiten kiezen en organiseren. 3. E&O: uitzendbureau E&O en P-punten <p>Via de gemeente Landgraaf en Ubach Palenberg wordt actief gezocht naar samenwerking binnen de Euregio. De gemeente Landgraaf heeft de school toegezegd hierin actief te zullen bemiddelen en een</p>

	<p>partnerschool te zoeken waarmee wij in schooljaar 2024/2025 actief kunnen uitwisselen. Binnen de talent en ontwikkelbokken wordt er geen verschil gemaakt tussen leerjaar 1 en 2 of de onderwijsniveaus; alle leerlingen kunnen hieraan deelnemen en worden gemengd.</p>
<p>De schoolvisie op burgerschap is samenhangend.</p>	<p>Het burgerschapsplan wordt ieder schooljaar aan alle secties en afdelingen aangeboden met de vraag deze aan te vullen/te corrigeren. Zo staat burgerschap niet op zich, maar maakt het deel uit van de hele school en wordt eigenaarschap onder alle collega's bevorderd. Sinds schooljaar 2021/2022 werken wij vanuit de onderbouw met de methode Kies 1; dit is een mbo niveau 1 methode en was destijds de enige methode die voldeed aan burgerschap. Voor schooljaar 2024/2025 zijn wij actief op zoek naar een bruikbare VMBO methode aangezien de beschikbaarheid van methodes steeds groter wordt.</p>
<p>Leerlingen worden voorbereid op hun rol binnen onze democratische samenleving.</p>	<p>PTA/PTO burgerschap en maatschappijleer, stages, roostervrije periode, keuze binnen school (sportblokken, talentblokken, ontwikkelblokken), leerlingenraad. Burgerschap als vak in de onderbouw richt zich op houdingen, beargumenteerde oordeelsvorming en keuzes die je als burger mag en moet maken; op basis van kennis en ervaringen die leerlingen binnen en buiten de lessen opdoen.</p>
<p>Burgerschap is planmatig.</p>	<p>Burgerschapsplan onder aandacht en aanvulling van alle secties. In het burgerschapsplan hebben wij de leerdoelen die voor onze school belangrijk zijn benoemd en onderbouwd vanuit wat wij als school ook daadwerkelijk hieraan doen, en niet vanuit wat wij zouden kunnen doen. Burgerschap is binnen onze school dan ook een schoolbrede opdracht en wordt schoolbreed gedragen.</p>
<p>Normen en waarden school/klasklimaat.</p>	<p>Deze worden in elk klaslokaal uitgedragen door de posters (lesbegin), duidelijke afspraken onder personeel welke meermaals per schooljaar door het MT onder de aandacht worden gebracht. Deze normen en waarden worden niet allen uitgedragen maar overtreders hiervan worden ook aangepakt (Pitstop klas). Daarnaast beschikt de school over een leerlingenstatuut en een pestprotocol. Ook de posters in de lokalen en de banner onderschrijven helder zichtbaar de normen en waarden van onze school.</p>